

УДК 378.147.2

Т. Б. Веремій,
спеціаліст першої категорії
(Житомирський агротехнічний коледж)

ОСНОВНІ АСПЕКТИ МЕТОДУ ПОРТФОЛІО НА ЗАНЯТТЯХ З ЕКОНОМІКИ

У статті досліджено проблему використання та впровадження методу портфоліо на заняттях з економіки у вищих навчальних закладах у процесі підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців. Досліджено типологізацію портфоліо за характером і структурою представлених у ньому матеріалів. Визначена актуальність сутності портфоліо в освітньому процесі. Приведено приклад впровадження методу портфоліо на заняттях з економіки у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації. Обгрунтовано основні принципи оцінки результатів створених студентами власних портфоліо, як інноваційної технології навчання на заняттях з економіки.

Ключові слова: портфоліо, економіка, інноваційні технології, метод портфоліо, система оцінювання портфоліо.

Постановка проблеми. У сучасній педагогічній літературі, особливо що стосується оцінки якості освіти, велика увага приділяється портфоліо, яке розглядається як співвідношення мети та результату. Портфоліо є інноваційною технологією в оцінюванні знань, умінь і навичок студентів. Основною метою його створення є навчання самоорганізації своєї діяльності, їх мотивація на активну пізнавальну дослідницьку діяльність, формування рефлексивних умінь, здійснення адекватної самооцінки власної діяльності та її результатів. Актуальність методу портфоліо на заняттях з економіки набуває все більшого значення зі збільшеним використанням цього компетентісного підходу навчання в сучасній освіті нашої країни та загалом світу. Економічна освіта є невід'ємною складовою майбутнього професійного успіху студента, тому впровадження методу портфоліо та безпосереднє його використання в навчанні є не тільки інноваційною технологією, але й поступовим розвитком освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема контролю за навчально-пізнавальною діяльністю студентів посідає значне місце у наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних педагогів. Проблематикою використання та впровадження в освітній процес методу портфоліо займались в свій час такі вчені: Ш. Бек, Р. Берк, Р. Брандт, Н. Бриджфорд, Дж. Гілберт, Д. Ламбадин, К. Меєр, К. Пірсон, Г. Сайзек, Р. Стігенс, Т. Г. Новіков, М. А. Пінск, А. С. Прутченко, Е. Е. Федотов та інші провідні вчені.

Мета, завдання та методика досліджень. Метою дослідження статті є характеристика основних типів, а також визначення поняття "портфоліо" та впровадження цього методу, як способу компетентісного підходу на заняттях з економіки.

Основними завданнями були: визначення сутності портфоліо в освітньому процесі; дослідження типологізації портфоліо за характером і структурою представлених у ньому матеріалів; розгляд основної мети та характерних цілей створення папки-портфоліо; виокремлення завдань, які вирішують використання технології портфоліо на заняттях з економіки; приведення прикладу впровадження та використання методу портфоліо на заняттях з економіки у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації; приведення основних особливостей оцінки результатів портфоліо студентів.

Теоретичною і методологічною базою слугували фундаментальні положення сучасної педагогічної науки, наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених з проблеми дослідження. У статті використано такі методи дослідження, як: системний підхід (визначення сутності портфоліо та типологізації за характером і структурою представлених у ньому матеріалів); теоретичне узагальнення та абстрактно-логічні методи (систематизації і узагальнення завдань, мети, розділів портфоліо на заняттях з економіки); графічний метод (зображення характерних цілей створення папки-портфоліо та завдань, які вирішують використання технології портфоліо на заняттях з економіки).

Виклад основного матеріалу. Портфоліо – ефективний спосіб раціонального та прозорого просування теперішніх та майбутніх професіоналів на ринку праці, спосіб оцінювання наявних у них ключових та інших компетенцій, а також перспектив ділової, професійної і творчої взаємодії роботодавця з ними.

Так як існує безліч визначень портфоліо, необхідно ввести базове розрізнення поняття "портфоліо", яке буде використано далі у двох позиціях:

- Портфоліо-технологія

Портфоліо - сучасна освітня технологія, в основі якої використовується метод автентичного оцінювання результатів освітньої та професійної діяльності.

- Портфоліо-продукт

Портфоліо в перекладі з італійської означає "папка з документами", "Папка спеціаліста".

Термін "портфоліо" прийшов у педагогіку з політики і бізнесу, наприклад, кожному відомі поняття "міністерський портфель" "портфель інвестицій". Існує чимало визначень цього поняття. "Портфоліо – це колекція певної галузі" [1: 67]. Деякі дослідники розглядають портфоліо як "робочу файлову теку, що містить різноманітну інформацію, яка документує набутий досвід і досягнення суб'єктів навчання" [2: 51]. К. Варвус описує портфоліо як "систематичний і спеціально організований збір доказів, використовуваних педагогом для моніторингу знань, навичок і відносин учнів" [3: 46].

Портфоліо є формою самостійного оцінювання освітніх результатів по продукту, створеному студентами в ході навчальної, соціальної та інших видів діяльності. Таким чином, портфоліо відповідає цілям, завданням та ідеології практико-орієнтованого навчання. Виходячи з вищесказаного, портфоліо є не тільки сучасною формою оцінювання, але й допомагає вирішити ряд педагогічних завдань, таких як – підтримка високої мотивації учнів; формування вміння вчитися – ставити цілі, планувати і організовувати власну навчальну діяльність; розвиток навичок рефлексивної та оціночної діяльності; формування адекватної оцінки [4].

Вже зараз розроблена типологізація портфоліо за характером і структурою представлених у ньому матеріалів [4], виходячи з чого, виділяються наступні типи портфоліо: портфоліо документів або "Робочий портфоліо", портфоліо процесу, показовий портфоліо, портфоліо розвитку, портфоліо працевлаштування та ряд інших. Традиційний портфоліо являє собою добірку, колекцію робіт, метою якої є демонстрація освітніх досягнень студента. Ідея портфоліо полягає в показі досягнень студентів і підвищенні їх мотивації на цій основі.

Викладачеві доцільніше звернути увагу на наступні типи портфоліо: "робочий портфоліо", який включає колекцію робіт, зібрану за певний період навчання, оскільки вона дає уявлення про прогрес студента з моменту, коли він поставив перед собою певну мету, і до того, як він її досяг. Він може містити будь-які матеріали, в тому числі плани і чернетки, які показують, яких успіхів домогся студент у процесі навчання, тому тут можуть бути представлені як успішні, так і невдалі роботи. Ще один тип портфоліо, який можна застосовувати у вищій школі, це портфоліо процесу, який відображає всі фази та етапи навчання. Він дозволяє показати весь процес навчання в цілому, то, як студент інтегрує спеціальні знання та навички і досягає прогресу, опановуючи певними вміннями, як на початковому, так і на високому рівні. Крім того, цей портфоліо демонструє процес рефлексії студентам власного навчального досвіду [5].

Оцінка методом портфоліо є педагогічною стратегією збору і систематичною організацією подібного роду даних. Створення студентами власної папки робіт може сприяти досягненню таких цілей, які показані на рис. 1.

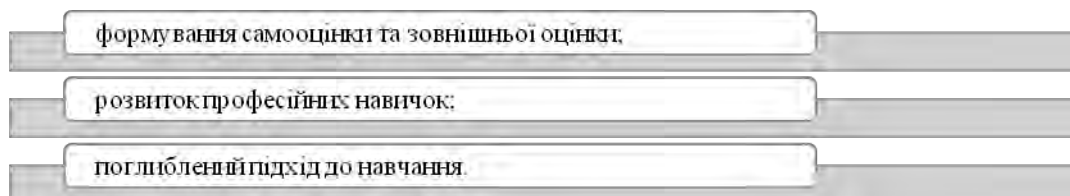

Рис. 1. Характерні цілі створення папки-портфоліо.

Мета портфоліо – виконувати роль індивідуальної накопичувальної оцінки і представити звіт по процесу навчання студента, побачити картинку значущих результатів в цілому, забезпечити відстеження індивідуального прогресу студента в його професійній діяльності, продемонструвати його здатності практично застосувати набуті знання та вміння.

Портфоліо – це спосіб фіксації, накопичення та оцінки індивідуальних досягнень студента в певний період його навчання. Портфоліо дозволяє враховувати результати, досягнуті студентом в різноманітних видах діяльності. Технологія портфоліо є не тільки сучасною ефективною формою оцінювання, але й допомагає вирішувати такі педагогічні завдання, які викладено на рис. 2.

Прикладом використання методу портфоліо на заняттях з економіки у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації є портфоліо студентів, яке складається з наступних розділів:

1. Перший розділ називається "Знайомтеся: Я майбутній бухгалтер (фінансист, комерсант, економіст)";
2. Другий розділ - "Мій економічний портрет";
3. Третій - "Моя економічна скарбничка";
4. Четвертий - "Лист самооцінки".

У першому розділі студенти описують не тільки свої особисті дані: прізвище, ім'я, по батькові, відомості про коледж і захоплення, формулюють своє життєве кредо, а й повинні до кінця навчального року процитувати свої улюблені (вподобані) вислови економістів.

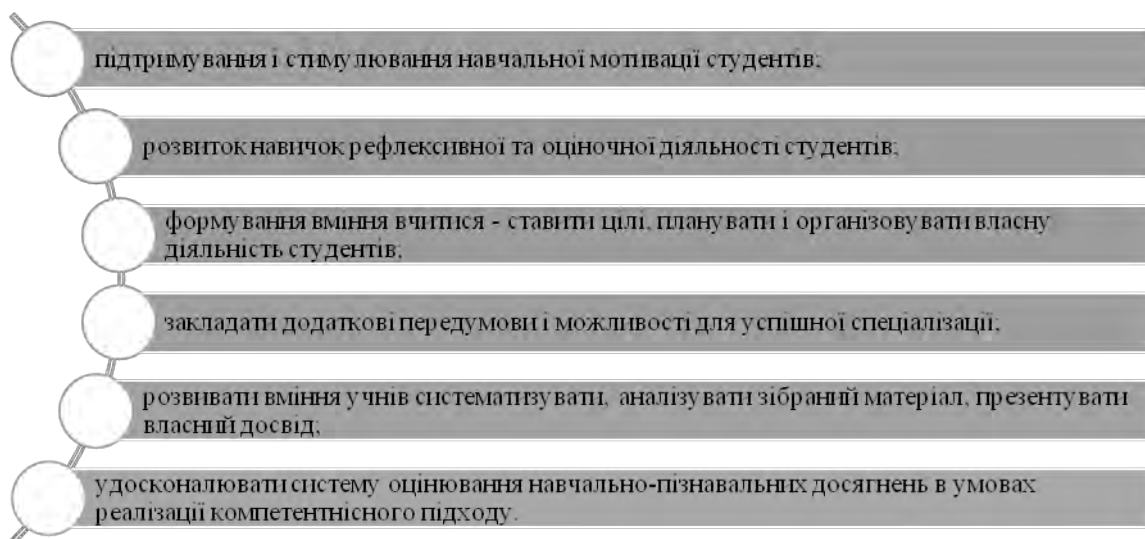

Рис. 2. Завдання, які вирішує використання технології портфоліо на заняттях з економіки.

Другий розділ "Мій економічний портрет" призначений для самоаналізу підготовки та розуміння окремих розділів і тем дисципліни. Цей розділ заповнюється студентами в кінці вивчення дисципліни, перед заповненням листа самооцінки. Заповнення цього розділу дозволяє студенту реально оцінити свої знання.

Третій розділ портфоліо "Моя економічна скарбничка" найбільш значимий і об'ємний, адже він включає як роботи обов'язкові для виконання всіма студентами навчальної групи, так і роботи, виконані за бажанням самостійно.

Розділ 3.1 "Реферати та повідомлення з дисципліни" В цьому підрозділі вказується тематика і оцінка виконаних обов'язкових і необов'язкових робіт відповідно до розробленої системи самостійної роботи студентів.

Розділ 3.2 "Результати комплексної контрольної, директорської роботи".

Розділ 3.3 "Дослідницькі роботи з дисципліни" заповнюється тільки тими студентами, які виконували відповідні роботи (дослідження конкуренції, ринку праці та ін.).

Розділ 3.4 "Участь в конкурсах, олімпіадах, конференціях з економічного профілю".

Розділ 3.5 "Комплекс залікових заходів з дисципліни" представлений у вигляді таблиці, яка заповнюється на кожного студента. За цією таблицею можна відстежити успіхи і невдачі студентів з конкретних тем і розділів. Тут представлена інформація з виконання домашніх завдань, вирішення завдань, оцінки з тестового контролю.

В розділ "Моя економічна скарбничка" можуть бути включені різні категорії навчально-пізнавальної діяльності студента:

- самостійні і домашні роботи;
- виконання складних цікавих навчальних завдань по конкретній темі (за вибором);
- виконання завдань самостійно;
- реферати різної спрямованості і складності;
- резюме про прочитані книги з дисципліни;
- дипломи, заохочення, нагороди, листи подяки з дисципліни.

Лист самооцінки змусить кожного студента самостійно оцінити свою підготовленість з дисципліни, задуматися про систематизацію власних знань. Можливо, це допоможе студентам правильно розставити пріоритети при подальшому вивченні дисципліни економіка.

Процес оцінювання залежить, насамперед від того, з якою метою розроблявся портфоліо. Для оцінювання портфоліо потрібно використовувати наступні основні критерії:

- мета;
- ступінь організації портфоліо;
- голос і його тональність студента, який презентує портфоліо;
- незвичайна презентація портфоліо;
- виконання роботи на рівні понад віку або ступені навчання;
- комплексна або ускладнена презентація ідеї;
- глибинне розуміння проблеми або ідеї;
- хороше забезпечення ресурсами і вдумливе використання матеріалів;
- наявність елементів дослідження ідеї;

- хороша комунікативна організація матеріалу для презентації;
- наявність високого ступеня інтересу та наполегливості.

Таким чином, портфоліо дозволяє підтримувати діалогове спілкування учнів, які беруть на себе відповідальність за демонстрацію того, що вони знають і можуть робити.

На думку ряду фахівців (Т. Г. Новікова, М. А. Пінської, А. С. Прутченкова, Е. Е. Федотова), наріжним каменем технології портфоліо є питання його оцінювання. Реалізовані при цьому педагогічні принципи оцінювання навчальних досягнень студентів зводяться до наступного: відстеження динаміки зміни досягнень студентів і оцінка його успіхів здійснюється викладачем, самим студентом за допомогою портфоліо; оцінюванню повинні підлягати не тільки рівні навчальних досягнень (знання, вміння, навички), але й рівні сформованості ключових компетенцій: комунікативної, інформаційної та вирішення проблем; оцінюванню не повинні підлягати особисті якості студента (темп роботи, особливості пам'яті, уваги, сприйняття). Оцінюється виконана робота, а не її виконавець. Всі форми оцінювання є особистою інформацією студента і не повинні бути предметом порівняння [4].

Крім того, система оцінювання портфоліо будується відповідно з різними завданнями його використання. Однією тенденцією є неформальне оцінювання (експертне), що включає колективну оцінку педагогів та однокласників. Інший – формалізація і стандартизація критеріїв оцінювання, погоджених із загальноприйнятими навчальними показниками, наприклад, такими основними вміннями, як вирішення проблем та комунікативні вміння.

Висновки. Для модернізації системи освіти та впровадження новітніх інноваційних технологій в процес навчання можливість використання методу портфоліо є доволі актуальною ідеєю, де укладені великі можливості для подальшого розвитку. Високою цінністю портфоліо є те, що навколо нього і у зв'язку з ним може бути збудований такий навчальний процес, який дозволяє розвивати або формувати компетентності, які необхідні кожній людині для активної участі в житті новітнього інформаційного суспільства. Виходячи з усього вищесказаного, можна зробити висновок про те, що метод портфоліо є популярною і затребуваною інноваційною педагогічною технологією. Моделі портфоліо багатогранні, досить гнучкі і функціональні. Вони працюють на різних етапах освіти і мають можливість для впровадження на заняттях з різних дисциплін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Пейн С. Дж. Учебное портфолио – новая форма контроля и оценки достижений учащихся // Директор школы. – 2000. – № 1. – С. 65–67.
2. Теория и практика организации предпрофильной подготовки / Под ред. Т. Г. Новиковой. – М. : АПКПРО, 2003. – 320 с.
3. Варвус К. Модель "портфолио" выпускника основной школы / К. Варвус // Управление школой. – 2004. – № 31. – С. 45–47.
4. Новикова Т. Г. Портфолио в зарубежной образовательной практике / Т. Г. Новикова, М. А. Пинская, А. С. Прутченков, Е. Е. Федотова // Журнал "Практика". – № 03. – 2010. – с. 201–237.
5. Пічкур М. О. Метод "портфоліо" як засіб формування рефлексивної культури майбутнього дизайнера / М. О. Пічкур // Збірник наукових праць Запорізького приватного класичного університету. – Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2009. – Вип 5 (58). – С. 109–115.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Pein S. Dzh. Uchebnoe portfolio – novaya forma kontrolya i otsenki dostizhenii uchasichhsia [Learning Portfolio as a New Monitoring and Evaluation Form of Students' Achievements] / S. Dzh. Pein // Direktor shkoly [The Headmaster]. – 2000. – № 1. – S. 65–67.
2. Teoriia i praktika organizatsii predprofil'noi podgotovki [Theory and Practice of the Organization of the Preprofile Training] / Pod red. T. G. Novikovoy. – M. : APKiPRO, 2003. – 320 s.
3. Varvus K. Model' "portfolio" vypusknika osnovnoi shkoly [The Model of "Portfolio" for the Graduate of Primary School] / K. Varvus // Upravlenie shkoloy [Management of the School]. – 2004. – № 31. – S. 45–47.
4. Novikova T. G. Portfolio v zarubezhnoi obrazovatel'noi praktike [Portfolio in Foreign Educational Practice] / T. G. Novikova, M. A. Pinskaya, A. S. Prutchenkov, E. E. Fedotova // Zhurnal "Praktika" [Magazine "The Practice"]. – № 03. – 2010. – s. 201–237.
5. Pichkur M. O. Metod "portfolio" yak zasib formuvannia refleksivnoi kul'tury maybutn'ogo dizainera [Method "Portfolio" as the Reflective Culture Form of the Future Designer] / M. O. Pichkur // Zbirnik naukovikh prats' Zaporiz'kogo privatnogo klasichnogo universitetu [The Proceedings of Zaporozhye Classical Private University]. – Zaporizhzhya : Vid-vo KPU, 2009. – Vip 5 (58). – S. 109–115.

Веремій Т. Б. Основные аспекты метода портфолио на занятиях с экономики.

В статті досліджена проблема використання і впровадження методу портфоліо на заняттях по економіці в вищих навчальних закладах в процесі підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців. Досліджена типологізація портфоліо по характеру і структурі представлених в ньому матеріалів. Визначено актуальність сутності портфоліо в освітньому процесі. Приведено

примеры внедрения метода портфолио на занятиях по экономике в высших учебных заведениях I-II уровня аккредитации. Обоснованы основные принципы оценки результатов, созданных студентами собственных портфолио, как и инновационной технологии обучения на занятиях по экономике.

Ключевые слова: портфолио, экономика, инновационные технологии, метод портфолио, система оценивания портфолио.

Veremii T. B. The Key Aspects of the Portfolio Method at the Economy Lessons.

The article studies the problem of the use and implementation of portfolio method at economics lessons in higher educational institutions in the training of prospective skilled workers. Portfolio typology has been investigated by the nature and structure of the materials presented in it. The study showed the relevance of the portfolio essence in education. The example of using the portfolio method at the economics lessons in higher educational institutions of I-II level of accreditation. The basic principles of evaluating the results of created portfolio by students, as an innovative learning technology on the economics lessons were established. The purpose of the article is to study characteristics of the main types, as well as the definition of "portfolio" and the implementation of this method as a way of competence approach at the economics lessons. The study proved the essence of the portfolio in the educational process. Attention is drawn to the basic purpose and typical goals of creating Portfolio folders. The article discusses the tasks solved by using technology portfolio at the economics lessons. To modernize the educational system and introduce the new innovative technologies in the learning process is a topical idea where great opportunities for further development are established. The high value of the portfolio is that around it and in connection with it, there may be constructed such a learning process that allows developing or forming the competences that are needed for each individual to participate actively in the life of modern information society.

Key words: portfolio, economy, innovative technology, a method of portfolio, assessment system of portfolio method.